

المملكة العربية السعودية
وزارة الشؤون الإسلامية والدعوة والإرشاد
وكالة المطبوعات والبحث العلمي

الأصول الثلاثة

(د اسلام دريگ اساسي اصول)

ليکنه

شيخ محمد بن عبد الوهاب

بشتو

الأصول الثلاثة

(د اسلام دريگ اساسي اصول)

ليكنه

شيخ محمد بن عبد الوهاب

(رحمت الله عليه)

ژباؤنه

عبد النافع زُلال

دچاپولو او خپرولو اداره

داسلامي چارو او اوقافو او دعوت او لارشگووني وزارت

سعودي عربستان

H

پوه شه -الله دي په تا رحم وكؤي- چي په مونږ د خګلورو مسائلو زده كؤه فرض ده:

لمړى: علم او پوهه، او هغه دا چي الله ﷻ، او دهغه پيغمبر ×، او اسلام په دلايلو سره وپيژنو.

دوهم: په هغه عمل كول.

دريم: هغه ته دعوت كول (رابلل).

څلورم: د هغه په تكليفونو باندي صبر كول.

او دليل يىګ د الله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: بِسْمِ اللّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ +وَالْعَصْرِ * إِنَّ الإِنسَانَ لَفِي خُسْرٍ * إِلاَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ وَتَوَاصَوْا بِالْحَقِّ وَتَوَاصَوْا بِالصَّبْرِ" [د العصر سورت: 1-3 آيتونه]

ترجمه: په نامه دالله چي أير زيات مهربان او پوره رحم لرونكى دى (شروع كوم). قسم په زمانه، بيشكه انسان په زيان كشګي دى، پرته له هغو كسانو چي ايمان يىګ راوړ او نيك

عمل ییگ تر سره کؤ، او یو بل ته ییگ دحق سپارشگت (وصیت) وکؤ، او یو بل ته ییگ دصبر او ثبات سپارشگت وکؤ.

امام شافعي رحمت الله علیه ویلي دي: «که چیري الله ﷻ د خلکو لپاره ددغه سورت خگخه پرته بل خگه د حجت او دلیل په توکگه نه وای لیإلي، نو (دا به) دوی لره بس وو».

بخاري رحمت الله علیه ویلي دي: باب دی ددیگ خبري چي علم له عمل خگخه مخکي دی[1].

او دلیل ییگ د الله ﷻ دا قول دی چي فرمایي: +فَاعْلَمْ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ اللَّهُ وَاسْتَغْفِرْ لِذَنبِكَ" [د محمد سورت: 19 آیت]

ترجمه: نو پوه شه چي بیشکه له الله خگخه پرته بل دعبادت وؤ معبود نشته، او دخپلي کگناه بخشگنه وغواؤه.

نو علم ییگ مخکي له قول (وینا) او عمل خگخه ذکر کؤ.

*** * ***

پوه شه -الله دي په تا رحم وکؤي- چي پر هر مسلمان نر

(1) **صحیح البخاري 22/1 کتاب العلم.**

او شگحگي ددا دريگ مسائلو زده كول او په هغي عمل كول فرض دي:

لمؤى: دا چي الله ﷻ مونږ پيدا كؤي يو، او رزق ييگ راكؤى دى، او خوشي (هسي) ييگ نه يو پريگ ايشگي، بلكه مونږ ته ييگ پيغمبر رااستولى دى، نو خگوك چي دهغه پيروي او اطاعت وكؤي جنت ته به ولاؤ شي، او خگوك چي دهغه نافرماني وكؤي دوزخ ته به ولاؤ شي.

دديگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +إِنَّا أَرْسَلْنَا إِلَيْكُمْ رَسُولاً شَاهِدًا عَلَيْكُمْ كَمَا أَرْسَلْنَا إِلَى فِرْعَوْنَ رَسُولاً * فَعَصَى فِرْعَوْنُ الرَّسُولَ فَأَخَذْنَاهُ أَخْذًا وَبِيلاً"[د المزمل سورت: 15، 16 آيتونه]**.**

ترجمه: (اى خلكو) بيشكه تاسي لره مونږ (داسي) يو پيغمبر ليږلى دى، چي پر تاسي باندي شاهد دى، لكه چي مو فرعون ته يو پيغمبر ليږلى وو، خو فرعون دهغه پيغمبر نافرماني وكؤه، نو له همدي كبله مو هغه أير سخت ونيوه.

دوهم: دا چي الله ﷻ دا نه خوشگوي چي دهغه سره په عبادت كي خگوك شريك ونيول شي، كه دا شريك الله ته

نژديگ ملائکه (پرشگته) وي او که دالله دجانبه استول شوی نبي وي.

ددیگ خبري دليل د الله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: **+وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا"** [د الجن سورت: 18 آيت]

ترجمه: او جوماتونه خاص خدای لره دي، نو دخدای سره بل هيخگوك مه بولئ.

دريم: خگوك چي دپيغمبر × اطاعت او پيروي وكؤي، او په يو خدای ﷻ ايمان راوؤي، نو هغه ته روا نه دي چي دهغه چا سره دوستي او محبت وكؤي چي دالله ﷻ او دهغه دپيغمبر دشگمن وي، که خگه هم أير نژديگ دوست او خپل ييگ هم وي.

ددیگ خبري دليل د الله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +لاَ تَجِدُ قَوْمًا يُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ يُوَادُّونَ مَنْ حَادَّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَوْ كَانُوا آبَاءَهُمْ أَوْ أَبْنَاءَهُمْ أَوْ إِخْوَانَهُمْ أَوْ عَشِيرَتَهُمْ أُوْلَئِكَ كَتَبَ فِي قُلُوبِهِمُ الإِيمَانَ وَأَيَّدَهُم بِرُوحٍ مِّنْهُ وَيُدْخِلُهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِن تَحْتِهَا الأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ

وَرَضُوا عَنْهُ أُوْلَئِكَ حِزْبُ اللَّهِ أَلاَ إِنَّ حِزْبَ اللَّهِ هُمُ الْمُفْلِحُونَ"
[دالمجادله سورت: 22 آيت]

ترجمه: داسي خلك به ونه موميگ چي (له يويگ خوا) په خداى او دآخرت په ورحگ ايمان ولري، او (له بلي خوا) له هغو كسانو سره چي دخداى او دهغه دپيغمبر سره شخوړه كوي ملكگرتيا وكړي، كه خگه هم (دغه شخوړه كوونكي) ددوى پلرونه يا زامن يا ورونگه يا خپلوان وي، همدوى دي چي خداى ددوى په زړونو كشگي ايمان حگاى په حگاى (مضبوط) كړى دى، او دوى ته ييگ له خپل نزد خگخه په يوه روح سره قوت وركړى دى، او دوى به په داسي جنتونو كشگي داخل كړي چي دهغو (تر ونو) لاندي وياليگ بهيږي، او هلته به تل تر تله واوسيږي، خداى له دوى خگخه خوشحاله شويدى او دوى (هم) له هغه خگخه خوشحاله دي، دوى دخداى كگوند (لشگكر) دى، پوه شئ چي بيشكه دخداى كگوند (لشگكر)، همدوى دي بريالي (كامياب).

* * *

پوه شه -الله ﷻ دي تا خپلي لاري ته هدآيت كؤي- چي دابراهيم ؑ دين او لاره داده چي يوازي دالله ﷻ عبادت په اخلاص سره وكؤيگ، او په همديگ سره الله ﷻ تگولو خلكو ته امر كؤى، او د همديگ لپاره ييگ پيدا كؤي دي، لكه خگنكگه چي فرمايي: +وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالإِنسَ إِلاَّ لِيَعْبُدُونِ" [دالذاريات سورت: 56 آيت]

ترجمه: پيريان او انسانان مي ندي پيدا كؤي مكگر دديگ لپاره چي زما عبادت وكؤي.

او دعبادت خگخه مراد دالله ﷻ په وحدانيت سره پيژندل دي، او له تگولو لوى كار چي الله ﷻ په هغه سره (بندكگانو ته) امر كؤى دى هغه توحيد دى، او توحيد دادى چي يوازي ديوه الله ﷻ عبادت وكؤيگ شي، او له تگولو نه لوى كار چي له هغه نه ييگ (بندكگان) منع كؤيدي هغه شرك دى، او شرك دادى چي دالله ﷻ سره په عبادت كي بل خگوك شريك شي.

دديگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +وَاعْبُدُواْ اللّهَ وَلاَ تُشْرِكُواْ بِهِ شَيْئًا"[دالنساء سورت: 36 آيت]

ترجمه: او دخدای عبادت وکوئ او دهغه سره هيخګ شی مه شريکوئ.

که تا ته وويل شي: چي هغه دريګ اصول (اساسي خبري) کوم دي، چي پر انسان ييګ زده کوۀ فرض ده؟

نو (په حګواب) کي ورته ووايه: چي هغه دادي: چي بنده خپل پروردګار، خپل دين، او خپل پيغمبر محمد × وپيژني.

اول اصل

[دخپل پروردګار پیژندل]

کله چي تا ته وویل شي: ستا پروردګار څوک دی؟

نو ووایه: چي زما پروردګار هغه ذات دی چي زه یې پاللی یم، او ټول جهان (عالم) یې په خپل نعمت سره پاللی دی، او هماغه زما معبود (خدای) دی، او پرته له هغه څخه بل معبود نه لرم.

ددیګ خبري دلیل د الله ﷻ دا قول دی چي فرمایي:

+الْحَمْدُ للّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ" [دالفاتحه سورت: 2 آیت]

ترجمه: ټولي ستایني یوازي الله لره دي، چي دعالمیانو پالونکی دی.

او پرته د الله ﷻ څخه نور ټول مخلوقات عالم بلل کیږي، او زه ددیګ عالم یو جزء یم.

کله چي تا ته وویل شي: خپل پروردګار دي په څه سره پیژندلی دی؟

نو ووایه: چي دهغه په نښو او مخلوقاتو سره، او شپه،

ورحځ، لمر، او سپوږمۍ دهغه له نښګو څخه دي، او اوه آسمانونه، اوه ځمکي او کوم شيان چي په هغيګ کي دي، او يا ددواړو تر منځ دي، دهغه له مخلوقاتو څخه دي.

ددېګ خبري دليل د الله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: **+وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لاَ تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلاَ لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ"** [دفصلت سورت: 37 آيت]

ترجمه: او دهغه له آيتونو (دقدرت ددلائلو) څخه شپه او ورحځ، لمر او سپوږمۍ دي، نه لمر ته سجده وکوئ او نه (هم) سپوږمۍ ته، (بلکه) هغه خدای ته سجده وکوئ چي هغوی ييګ پيدا کړي دي، که تاسي يوازي دهغه عبادت کوئ.

او دا قول: +إِنَّ رَبَّكُمُ اللّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يُغْشِي اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ أَلاَ لَهُ الْخَلْقُ وَالأَمْرُ تَبَارَكَ اللّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ" [دالاعراف سورت: 54 آيت]

ترجمه: بيشکه چي ستاسي پروردګار هغه الله دی چي

آسمانونه او ځمکه ېيګ په شپږو ورځو کښګي پيدا کړل، او بيا ېيګ پر عرش باندي استواء وکړه، شپه لکه پرديګ غوندي پر ورځګ باندي غوړوي، هره يوه په تلوار سره بله طلَبوي، او لمر، سپوږمۀ او ستوري ېيګ چي دهغه تر فرمان لاندي دي (پيدا کړيدي)، هو، پيدا کول او حکم فرمايل خاص هغه لره دي، خدای برکت والا دی، دعالميانو پروردګار دی.

او د(رب) څګخه مراد معبود (دعبادت مستحق) دی، دليل ېيګ دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُواْ رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ * الَّذِي جَعَلَ لَكُمُ الأَرْضَ فِرَاشاً وَالسَّمَاء بِنَاء وَأَنزَلَ مِنَ السَّمَاء مَاء فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ رِزْقاً لَّكُمْ فَلاَ تَجْعَلُواْ لِلّهِ أَندَاداً وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ"[دالبقره سورت: 21، 22 آيت]

ترجمه: ای خلکو، دخپل پروردګګار عبادت وکړئ، هغه (پروردګګار) چي تاسي او له تاسي څګخه مخکښګي کسان ېيګ پيدا کړي دي، دديګ لپاره چي پرهيز ګګار شئ، هغه (ذات) چي ځګمکه ېيګ تاسي ته فرش او آسمان ېيګ (لکه) چت (غوندي) جوړ کړی او اوبه ېيګ دآسمان څګخه راښګکته

کوي چي دهغيگ په وسيله ييگ ستاسو دروزئ دپاره (هر أول) ميوي ايستلي دي، نو په داسي حالت کشگي چي (په حقيقت) پوهيږئ له خدای سره شريکان مه کگرحگوئ.

ابن کثير رحمت الله عليه وايي: «هغه ذات چي دديگ شيانو خالق او پيداکونکی دی، هماغه دعبادت وړ دی»[1].

او د عبادتونو تگول هغه انواع او قسمونه چي الله ﷻ پريگ امر کوی دی، لکه: اسلام، ايمان، احسان، دعا، ويره، اميد، توکل، (دالله خگخه) دثواب طمع لرل، او د عذاب خگخه ييگ ويريدل، خشوع، (دالله ﷻ) ويره په زوه کي ساتل، رجوع کول، مرسته او مدد غوشگتل، پناه غوشگتل، فرياد کول، ذبح (حلاله) کول، نذر کول، او داسي نور هغه عبادات چي الله ﷻ پري امر کوی دی تگول خاص الله ﷻ لره دي.

---

(1) **ابن کثير دنوموؤو دوو آيتونو دذکر کولو خگخه وروسته وايي: «دديگ آيتونو مضمون دادی: چي الله ﷻ خالق، رازق، ددنيا او دهغه داوسيدونکو مالك او رازق دی، نو حگکه خو دديگ لائق دی چي يوازي دهغه عبادت وشي، او بل خگوك ورسره شريك ونه کگنگل شي، الله ﷻ فرمايي: +فَلاَ تَجْعَلُواْ لِلّهِ أَندَاداً وَأَنتُمْ تَعْلَمُونَ"** [دالبقره سورت: 22 آيت] **ترجمه: نو له خدای سره شريکان مه کگرحگوئ.**
دابن کثير تفسير 55/1 دي وکتل شي.

دديگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلاَ تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا" [دالجن سورت: 18 آيت]

ترجمه: او جوماتونه خاص خداى لره دي، نو دهغه سره بل هيخگوك مه بولئ.

نو خگوك چي لديگ عبادتونو خگخه خگه شى دالله ﷻ خگخه پرته بل چا لره وكؤي، هغه مشرك او كافر كگنگل كيإي، او دليل بيگ دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +وَمَن يَدْعُ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ لاَ بُرْهَانَ لَهُ بِهِ فَإِنَّمَا حِسَابُهُ عِندَ رَبِّهِ إِنَّهُ لاَ يُفْلِحُ الْكَافِرُونَ"[دالمومنون سورت: 117 آيت]

ترجمه: او هر خگوك چي له خداى سره بل معبود وبولي، او (حال دا چي په شگكاره توكگه) دخپل دغه كار دپاره دليل نلري، نو بيشكه چي دهغه حساب دهغه له پروردكگار سره دى، او بيشكه كافران (هيخگكله) نه بريالي كيإي.

او دا حديث: «الدُّعَاءُ مُخُّ الْعِبَادَةِ»[1].

ترجمه: دعا دعبادت مازغه (روح او جوهر) دی[2].

او دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +وَقَالَ رَبُّكُمُ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ" [دغافر سورت: 60 آيت]

ترجمه: او ستاسي پروردګار وويل: زما عبادت وکوئ تر خګو چي ستاسي (غوشګتني) قبولي کوم (ومنم)، بيشکه

---

(1) **ترمذي په کتاب الدعاء** 456/5 **(**3371**) نمبر حديث سره روايت کوی او ويلي يي دي: چي دا حديث غريب دی، په دغه لفظ سره يوازي ابن لهيعه روايت کوی دی، او الباني هم هغه ضعيف بللی دی، دالباني تعليقات پر مشکاة باندي (**2231**) نمبر حديث، او ضعيف الجامع (**3003**) نمبر حديث دي وکتل شي.**

او لدي خګخه غوره حديث هغه حديث دی چي خپله ترمذي دنعمان بن بشير خګخه مرفوع روايت کوٸدی او الفاظ ييګ دادي: «الدعاء هو العبادة» يعني: دعاء خپله عبادت دی.

ترمذي 456/5 **کتاب الدعاء (**3372**) نمبر حديث دي وکتل شي، او ترمذي ويلي دي: دا حديث حسن او صحيح دی.**

او همدارنګګه دا حديث ابوداود په کتاب الصلاة 76/2 **(**1479**) نمبر حديث سره، او ابن ماجه په کتاب الدعاء** 1258/2 **(**3828**) نمبر حديث سره هم روايت کوٸدی.**

(2) **دديګ حديث مطلب دادی: چي دعا دعبادت يو لوی رکن، او دهغيګ روح او جوهر دی، ځګکه انسان هله الله ﷻ ته دعا کوي چي دمخلوقاتو خګخه ييګ اميد قطع شي، او دا دتوحيد، اخلاص او عبادت له تګولو خګخه لويه درجه ده چي انسان په بشپوٸ اخلاص او کامله توجه سره الله ﷻ ته دعا وکوٸي.(ژباٶونکی)**

هغه کسان چي زما له عبادت خگخه تکبر کوي، هرومرو به په خواري (او سپکتيا) سره دوزخ ته ننوحگي.

دالله ﷻ خگخه دويريدلو دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +فَلاَ تَخَافُوهُمْ وَخَافُونِ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ" [دآل عمران سورت: 175 آيت]

ترجمه: ددوی خگخه مه ويرياږئ، او زما خگخه وويرياږئ که ايمان لرئ.

دالله ﷻ رحمت داميد ساتلو دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +فَمَن كَانَ يَرْجُو لِقَاء رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلاً صَالِحًا وَلاَ يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا" [دالکهف سورت: 110 آيت]

ترجمه:نو هر خگوك چي دخپل پروردکگار دليدلو هيله لري نو شگايي چي نيك عمل وکؤي او هيخگوك دخپل پروردکگار په عبادت کشگي شريك نکؤي.

پر الله ﷻ دتوکل کولو دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +وَعَلَى اللّهِ فَتَوَكَّلُواْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ" [دالمائده سورت: 23 آيت]

ترجمه: او پر خدای توکل وکؤئ که تاسي ايمان لرونکي

ياست.

او دا قول: +وَمَن يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ"[دالطلاق سورت: 3 آيت]

ترجمه: او هر خگوك چي پر خداى باندي توكل وكؤي، همدى (خداى) ورته بس او كافي دى.

دالله ﷻ ثواب ته داميد لرلو، او دهغه دعذاب خگخه دويريدلو، او هغه ته دخشوع كولو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +إِنَّهُمْ كَانُوا يُسَارِعُونَ فِي الْخَيْرَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَاشِعِينَ"[دالانبياء سورت: 90 آيت]

ترجمه: بيشكه چي دوى (داسي خلك) وو چي په نيكيو او دخير په كارونو كشگي يو له بل خگخه وؤاندي كيدل، او مونږ به ييگ (زمونږ دمرحمت خگخه دبر خور كيدو په هيله) او (زمونږ دعذاب) له ويريگ بللو، او يوازي مونږ ته تواضع كونكي وو.

(په زؤه كي دالله ﷻ) نه دويري لرلو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +فَلاَ تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِي" [دالبقره سورت: 150 آيت]

ترجمه: نو له هغوی خګخه مه ویرېږئ، او له ما خګخه وویرېږئ.

(الله ﷻ ته) درجوع کولو دلیل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +وَأَنِيبُوا إِلَى رَبِّكُمْ وَأَسْلِمُوا لَهُ" [دالزمر سورت: 54 آیت]

ترجمه: او خپل پروردګار ته رجوع وکوئ او هغه ته غاړه کیږدئ.

(دالله ﷻ خګخه) دمرستي او مدد غوښګتلو دلیل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +إِيَّاكَ نَعْبُدُ وإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ" [دالفاتحه سورت: 5 آیت]

ترجمه: يوازي ستا عبادت کوو، او يوازي ستا خګخه مرسته غواړو.

او دا حدیث: «إِذَا اسْتَعَنْتَ فَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ»[1].

---

(1) **دا دپيغمبر × دهغه وصيت يو جز دی چي ابن عباس رضي الله عنهما ته ييګ کړی وو، او پيغمبر × په هغه کي ابن عباس ته داسي فرمايلي دي: ايګ هلکه، زه تاته دا خګو خبري شګايم: چي دالله ﷻ داحکامو حفاظت وکړه، نو هغه به ستا حفاظت وکړي، او دالله ﷻ داحکامو حفاظت وکړه، نو الله ﷻ به همیشه (ستا دمدد دپاره) ستا په وړاندي وي، او کله چي سوال کویګ، نو دالله × خګخه سوال وکړه، او کله =**

ترجمه: كله چي مرسته او مدد غواوئيگ نو دالله ﷻ خگخه ييگ وغواوئه.

(دالله ﷻ خگخه) دپناه غوشگتلو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ * مَلِكِ النَّاسِ" [دالناس سورت: 1 آيت]

ترجمه: ووايه: پناه غواؤم دخلكو په پروردكگار.

(الله ﷻ ته) دفرياد كولو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ"[دالانفال سورت: 9 آيت]

ترجمه: هغه وخت ياد كوئ كله مو چي دخپل پروردكگار خگخه مرسته غوشگتله، نو هغه ستاسي (غوشگتنه) ومنله.

الله ﷻ ته دذبح (حلاله) كولو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +قُلْ إِنَّ صَلاَتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَمَمَاتِي لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ * لاَ شَرِيكَ لَهُ وَبِذَلِكَ أُمِرْتُ وَأَنَاْ أَوَّلُ

_=

چي مرسته غواوئيگ، نو دالله ﷻ خگخه ييگ وغواوئه...

دا حديث ترمذي 667/4 په كتاب صفة القيامة (2516) نمبر حديث، او احمد په مسند كي 293/1، 307 نمبر حديث سره روايت كوٸ دى، او ترمذي ويلي دي: چي دا حديث حسن او صحيح دى.

الْمُسْلِمِينَ"[دالانعام سورت: 163-164 آيتونه]

ترجمه: ووايه بيشكه زما لمونځ، زما قرباني، زما ژوندون او زما مرګ (ټول) الله لره دي چې پروردګار دعالميانو دی. هيڅ شريك ده لره نشته، او په همديګ (توحيد) باندي زه مامور شوی يم، او زه لومړی دمسلمانانو څخه يم.

او دا حديث: «لَعَنَ اللهَ مَنْ ذَبَحَ لِغَيْرِ اللهِ»[1].

ترجمه: الله ﷻ په هغه چا لعنت کړی دی چي دالله څخه پرته بل چا ته ذبح (حلاله) کوي.

(الله ﷻ) ته دنذر کولو دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +يُوفُونَ بِالنَّذْرِ وَيَخَافُونَ يَوْمًا كَانَ شَرُّهُ مُسْتَطِيرًا" [دالانسان سورت: 7 آيت]

ترجمه: دوی (خپل) نذرونه تر سره کوي، او دهغي ورځي څخه ويرېږي چي شر يې ګ چاپيرونکی او شګکاره دی.

---

(1) **دا حديث مسلم (دنووي شرح** 13/122، 123**) په کتاب الأضاحي کي په** (1978) **[**43، 44، 45**] نمبر سره روايت کړيدی.**

دوهم اصل

داسلام دين په دلائلو سره پيژندل

داسلام دين دادى چي (بنده) يوازي الله ﷻ ته دهغه په وحدانيت په منلو تسليم شي، او دهغه اطاعت او بنده كگي وكؤي، او دشرك او مشركينو خگخه براءت او بيزاري وكؤي.

داسلام دين دريگ درجي لري: اسلام، ايمان، او احسان، او دا هره درجه خگو اركان لري.

اولــه درجه: [اسلام]

داسلام پنحگه اركان دي:

دا كگواهي (شهادت) وركول چي پرته دالله ﷻ خگخه بل دعبادت وؤ معبود نشته، او محمد × دالله ﷻ پييغمبر دى، لمونحگ كول، زكات وركول، روژه نيول، او دبيت الله حج كول.

دالله ﷻ دوحدانيت دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي:

+شَهِدَ اللّهُ أَنَّهُ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ وَالْمَلاَئِكَةُ وَأُوْلُواْ الْعِلْمِ قَآئِمَاً بِالْقِسْطِ لاَ إِلَهَ إِلاَّ هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ" [دآل عمران سورت: 18 آيت]

ترجمه: خدای او پرشگتو او دعلم خاوندانو په دیگ شاهدي ورکوئیگ چي بیشکه شان دادی چي پرته له هغه نه بل دعبادت وړ معبود نشته، پداسي حال کي چي په عدل سره دټگول عالم تدبیرونکی دی، بیله هغه خگخه بل دعبادت وړ معبود نشته، دستر قدرت او حکمت خاوند دی.

او د(لا اله الا الله) معنا داده: چي پرته دیو الله ﷻ خگخه بل دعبادت وړ معبود نشته.

(لا اله) پرته دالله ﷻ خگخه دنورو تگولو خدایانو او معبودانو نفي کوي، او (الا الله) یواحگي هغه الله ﷻ ته دعبادت کولو اثبات کوي، کوم چي په عبادت او پاچاهة کي هغه لره شریك نشته.

او ددیگ خبري وضاحت او تفسیر دالله ﷻ پدیگ قول کي راغلی دی: +وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاء مِّمَّا تَعْبُدُونَ * إِلاَّ الَّذِي فَطَرَنِي فَإِنَّهُ سَيَهْدِينِ * وَجَعَلَهَا كَلِمَةً بَاقِيَةً فِي عَقِبِهِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ" [دالزخرف سورت: 26-28 آیتونه]

ترجمه: او هغه وخت یاد کوه چي ابراهیم ؑ خپل پلار او خپل قوم ته وویل: بیشکه زه دهغه خگه نه بیزار یم چي

تاسي ییگ عبادت کوئ. پرته له هغه ذات نه چي زه ییگ پیدا کؤی یم او هغه به ما ته بیشکه لارشگودنه وکؤي. او هغه دتوحید کلمه په خپل اولاد کشگي پاتي کیدونکیگ کلمه وکگرحگوله، چي کگوندي دوی (خدای او دهغه توحید) ته بیرته راوکگرحگي.

او پدیگ قول کي چي فرمایي: +قُلْ يَا أَهْلَ الْكِتَابِ تَعَالَوْاْ إِلَى كَلَمَةٍ سَوَاء بَيْنَنَا وَبَيْنَكُمْ أَلاَّ نَعْبُدَ إِلاَّ اللّهَ وَلاَ نُشْرِكَ بِهِ شَيْئًا وَلاَ يَتَّخِذَ بَعْضُنَا بَعْضاً أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللّهِ فَإِن تَوَلَّوْاْ فَقُولُواْ اشْهَدُواْ بِأَنَّا مُسْلِمُونَ" [دآل عمران سورت: 64 آیت]

ترجمه: ووایه: ایگ دکتاب خاوندانو، هغي خبري ته راشئ چي زمونږ او ستاسي تر منحگ شریکه ده (هغه) دا چي بیله خدای خگخه دبل شي عبادت ونکؤو، او هیخگ شی دهغه سره شریك نکؤو او حگیني زمونږ دي دالله خگخه پرته حگیني نور دخدایانو په توکگه ونه نیسي، نو که دوی (دکتاب خاوندانو) مخ واؤاوه نو تاسي ووایئ: شاهد (او کگواه) اوسئ چي مونږ مسلمانان یو (الله ﷻ ته تسلیم یو).

دا چي محمد × دالله رسول دی، دلیل ییگ دالله ﷻ دا

قول دی چي فرمايي: +لَقَدْ جَاءكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُم بِالْمُؤْمِنِينَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ" [دالتوبه سورت: 128 آيت]

ترجمه: بيشکه چي تاسي ته يو پيغمبر ستاسي له خپل (منحگ) نه راغلی دی، ستاسي ربؤونه او تکليف ورباندي أير کگران دي، ستاسي (دخير لپاره) أير حرصناك دی، او پر مؤمنانو باندي مشفق (شفقت والا) او مهربان دی.

او دمحمد × په پيغمبري او رسالت سره داقرار کولو او کگواهي ورکولو معنا داده: چي دهغه داوامرو اطاعت وشي، اود خبرو تصديق ييگ وشي، او دکومو شيانو خگخه چي ييگ منع کؤيده، دهغو خگخه پرهيز او حگان وژغورل شي، او يوازي دهغه دسنت او طريقيگ مطابق دالله ﷻ عبادت وشي.

دلمانحگه، زکات، او دتوحيد دتفسير دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +وَمَا أُمِرُوا إِلاَّ لِيَعْبُدُوا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ حُنَفَاء وَيُقِيمُوا الصَّلاَةَ وَيُؤْتُوا الزَّكَاةَ وَذَلِكَ دِينُ الْقَيِّمَةِ"

[دالبينه سورت: 5 آيت]

ترجمه: او (پداسي حال کشگي) چي دوى کگمارل شوي ندي مکگر دا چي په زشگت اخلاص سره دخداى عبادت وکوٴي (او عقيده لري) چي دين دهغه (لخوا) دى، او په عين حال کشگي له هر أول انحراف خگخه ليري وي، لمونحگ (دهغه له تگولو آدابو سره) اداء کوٴي، زکات ورکوٴي، او همدا صحيح او تگينکگ (مضبوط) دين دى (چي هغه اسلام دى).

دروژيگ نيولو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُواْ كُتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كُتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ" [دالبقره سورت: 183 آيت]

ترجمه: اى مؤمنانو، روژه پر تاسي باندي فرض کوٴيگ شويگ ده لکه چي په هغو کسانو باندي چي له تاسي خگخه پخوا وو، فرض کوٴيگ شويگ وه، شگايي چي تاسو پرهيزکگار شئ.

دحج کولو دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +وَلِلّهِ عَلَى النَّاسِ حِجُّ الْبَيْتِ مَنِ اسْتَطَاعَ إِلَيْهِ سَبِيلاً وَمَن كَفَرَ فَإِنَّ الله غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ" [دآل عمران سورت: 97 آيت]

ترجمه: دخداى دپاره پر خلکو باندي دبيت الله حج (فرض)

دی، په هغه چا باندي چي هغه ته دتلو توان لري، او خګوك چي کافر شي نو بیشکه چي خدای له تګولو عالمیانو خګخه بیګ پروا دی.

دوهمه درجه: ایمان:

ایمان خګه دپاسه اویا (70) خګانکګي (برخي) لري، له تګولو خګخه اوچت او لوؤه بیګ: د(لا اله الا الله) ویل دي، او له تګولو خګخه وؤوکیګ (کوچنی) بیګ دلاري خګخه دضرر دشي لیري کول دي، او حیاء دایمان یوه برخه ده[1].

دایمان شپږ رکنونه دي: په الله ﷻ ایمان راوؤل، او دالله ﷻ په ملائکو (پرشګتو)، کتابونو، پیغمبرانو، دقیامت په ورحګ، او دخیر او شر په قضا او قدر ایمان راوؤل.

ددیګ شپږو رکنونو دلیل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمایي:

+لَّيْسَ الْبِرَّ أَن تُوَلُّواْ وُجُوهَكُمْ قِبَلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وَالْمَلآئِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ"

---

(1) دا حدیث بخاري 10/1 په کتاب الإیمان کي په دغه الفاظو «بضع وستون» یعني: خګه دپاسه شپیته، او مسلم (دنووي شرح 202/2) په کتاب الإیمان کي په (35) [57، 58] نمبر سره روایت کؤیدی.

[دالبقره سورت: 177 آيت]

ترجمه: نيکي (يوازي) دا نده چي خپل مخونه ختيحگ او لويديحگ لوري ته واؤوئ، بلکه (غوره) نيکي دهغه چا ده چي په خداى، دآخرت په ورحگ، (په تگولو) پرشگتو، (په تگولو) کتابونو، او (په تگولو) پيغمبرانو باندي ييگ ايمان راووٍى دى.

دقضا او قدر دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ" [دالقمر سورت: 49 آيت]

ترجمه: بيشکه مونږ هر شى په اندازه پيدا کوٍى دى.

د ريـمـه درجه : احسـا ن :

احسان يو رکن لري، او هغه دادى: چي دالله ﷻ داسي عبادت وکؤيگ لکه چي ته هغه وينيگ، که ييگ ته نه وينيگ نو هغه خو تا ويني.

دديگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +إِنَّ اللّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَواْ وَّالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ" [دالنحل سورت: 128 آيت]

ترجمه: بيشکه الله له پرهيزکگارانو او نيکوکارانو سره

دی.

او دا قول: +وَتَوَكَّلْ عَلَى الْعَزِيزِ الرَّحِيمِ * الَّذِي يَرَاكَ حِينَ تَقُومُ * وَتَقَلُّبَكَ فِي السَّاجِدِينَ * إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ"
[دالشعراء سورت: 217-220 آيتونه]

ترجمه: او په (هغه ذات) توکل وکوه چي دستر قدرت خاوند (او) مهربان دی. هغه (ذات) چي تا ويني کله چي (دعبادت دپاره) راپاڅيږې. او (هم) دسجده کوونکو په منځ کښي ستا حرکتونه. بيشکه چي همدغه (خدای) دی اوريدونکی (او) پوه (دعلم خاوند).

او دا قول: +وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُو مِنْهُ مِن قُرْآنٍ وَلاَ تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلاَّ كُنَّا عَلَيْكُمْ شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ"
[ديونس سورت: 61 آيت]

ترجمه: او په هيڅ کوم کار (يا کوم فکر مشغول) نه يې، او دهغه ځګخه دقرآن دهيڅ يو (آيت) تلاوت نه کوې او (تاسي) هيڅ کوم کار نکوئ پرته لدې کله چي په هغه کښي بوخت کيږئ (نو) مونږ پر تاسي باندي شاهدان (ګواهان) يو.

او داحاديثو خګخه ييګ دليل دجبريل هغه مشهور حديث دى چي عمر بن خطاب ﵁ روآيت كوى دى، چي وايي: «بَيْنَمَا نَحْنُ جُلُوسٌ عِنْدَ النَّبِيِّ × إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ[1] شَدِيدُ بَيَاضِ الثِّيَابِ، شَدِيدُ سَوَادِ الشَّعَرِ، لا يُرَى عَلَيْهِ أَثَرُ السَّفَرِ، وَلا يَعْرِفُهُ مِنَّا أَحَدٌ، حَتَّى جَلَسَ إِلَى النَّبِيِّ × فَأَسْنَدَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَوَضَعَ كَفَّيْهِ عَلَى فَخِذَيْهِ، وَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ، أَخْبِرْنِي عَنْ الإِسْلامِ، فَقَالَ: أَنْ تَشْهَدَ أَنْ لا إِلَهَ إِلاّ اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّه، وَتُقِيمَ الصَّلاةَ، وَتُؤْتِيَ الزَّكَاةَ، وَتَصُومَ رَمَضَانَ، وَتَحُجَّ الْبَيْتَ، إِنْ اسْتَطَعْتَ إِلَيْهِ سَبِيلا، قَالَ: صَدَقْتَ، فَعَجِبْنَا لَهُ يَسْأَلُهُ وَيُصَدِّقُهُ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ الإِيمَانِ، قَالَ: أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ، وَمَلائِكَتِهِ، وَكُتُبِهِ، وَرُسُلِهِ، وَالْيَوْمِ الآخِرِ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ خَيْرِهِ وَشَرِّهِ، قَالَ: صَدَقْتَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ الإِحْسَانِ، قَالَ: أَنْ تَعْبُدَ اللَّهَ كَأَنَّكَ تَرَاهُ، فَإِنْ لَمْ تَكُنْ تَرَاهُ فَإِنَّهُ يَرَاكَ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ السَّاعَةِ، قَالَ: مَا الْمَسْؤُولُ عَنْهَا بِأَعْلَمَ مِنْ

---

(1) **دا الفاظ په صحيح مسلم كي نشته، او دصحيح مسلم دحديث الفاظ داسي دي:** «بَيْنَمَا نَحْنُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ × ذَاتَ يَوْمٍ إِذْ طَلَعَ عَلَيْنَا رَجُلٌ...». **صحيح مسلم كتاب الإيمان (8) [1] نمبر حديث.(ژباړونكى)**

السَّائِلِ، قَالَ: فَأَخْبِرْنِي عَنْ أَمَارَاتِهَا، قَالَ: أَنْ تَلِدَ الأَمَةُ رَبَّتَهَا، وَأَنْ تَرَى الْحُفَاةَ الْعُرَاةَ الْعَالَةَ رِعَاءَ الشَّاءِ يَتَطَاوَلُونَ فِي الْبُنْيَانِ، قَالَ: فَمَضَى، فَلَبِثْنَا مَلِيًّا، فَقَالَ: يَا عُمَرُ، أَتَدْرِي مَنْ السَّائِلُ؟ قُلْتُ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: هَذَا جِبْرِيلُ، أَتَاكُمْ يُعَلِّمُكُمْ أَمْرَ دِينِكُمْ» [1].

ترجمه: پداسي حال کي چي مونږ دپيغمبر × سره ناست وو چي يو داسي سړی راغی چي تکي سپيني جاميګ او تك تور ويښته ييګ وه، او دسفر نښګي ورباندي نه ليدل کيديګ، او نه هم له مونږ خګخه چا پيژانده، نو دپيغمبر × مخي ته کيناست، او خپل حګنګګنونه ييګ دپيغمبر × له حګنګګنونو سره ولګګول، او لاسونه ييګ پر ورنونو کيښګودل، او وييګ ويل: ايګ محمده، داسلام خګخه مي خبر کړه، (پيغمبر ×) وويل: (اسلام دادی): چي اقرار وکړيګ (ګګواهي ورکړيګ) چي پرته دالله ﷻ خګخه بل دعبادت وړ

---

(1) دجبرائيل حديث مسلم پوره په کتاب الإيمان کي په (8) [1] نمبر سره دعمر بن الخطاب رضي الله عنه خګخه (دنووي شرح 1/126-133)، او بخاري په مختصر أول دابو هريره رضي الله عنه خګخه روايت کړيدی.

معبود نشته، او محمد × دالله ﷻ پيغمبر دی، او لمونحگ په شگه توکگه وکؤيگ، او زكات وركؤيگ، او دبيت الله حج وكؤيگ كه دلاري توان در سره وو، (سؤي) وويل: رشگتيا دي ووېل، نو مونږ تعجب وكؤ چي هم پوشگتنه تريگ كوي،او هم ييگ تصديق كوي، (سؤي) ووېل: دايمان خگخه مي خبر كؤه، (پيغمبر ×) ووېل: (ايمان دادی) چي په الله ﷻ، او دهغه په ملائكو، كتابونو، پيغمبرانو، دآخرت په ورحگ، او دخير او شر په قضا او قدر ايمان راوؤيگ، (سؤي) ووېل: رشگتيا دي ووېل، نو داحسان خگخه مي خبر كؤه، (پيغمبر ×) ووېل: (احسان دادی) چي دالله ﷻ داسي عبادت وكؤيگ لكه چي ته ييگ وينيگ، نو كه ته ييگ نه ويني، نو هغه خو دي ويني، (سؤي) ووېل: دقيامت خگخه مي خبر كؤه، (پيغمبر ×) ووېل: خگوك چي پوشگتني ته حگواب وركوي له هغه چا خگخه چي سوال كوي زيات علم نلري (پدي هكله)، (سؤي) ووېل: نو دقيامت له نشگو خگخه مي خبر كؤه، (پيغمبر ×) ووېل: (دقيامت نشگي دادي) چي دكنيزي نه دهغيگ باداره (مالكه) وزيږي، او لوخگي پشگيگ، بربنأ، فقيران دپسونو خگرورنكي

(کوچیان) به کګوري چي دتعمیرونو (په جوؤولو کي به) یو له بل خګخه زیات کوشګشګ کوي، (راوي) وویل: نو سؤی ولاړ، نو خګه شانتي کیناستو، او بیا (پیغمبر ×) وویل: چي ایګ عمره، آیا پوهیږیګ دا سوال (تپوس) کوونکی خګوك وو؟ ما ورته وویل: چي الله او رسول ییګ شګه پوهیږي، (پیغمبر ×) وویل: دا جبریل وو، تاسو ته راغلی وو چي ستاسو دین درته وشګایي.

دریم اصل

[دخپل پیغمبر محمد × پیژندل]

ستاسي پیغمبر × محمد بن عبد الله بن عبد المطلب بن هاشم دی، او هاشم دقریشو خګخه دی، او قریش دعربو خګخه دي، او عرب داسماعیل بن ابراهیم الخلیل -علیه وعلی نبینا أفضل الصلاة والسلام- دنسل خګخه دی.

دپیغمبر × عمر دري شپیته (63) کاله وو، چي خګلویشګت (40) کاله ییګ دنبوت خګخه مخکي او درویشت (23) کاله ییګ دنبوت او رسالت په حال کي تیر کؤي دي.

دنبوت دليل ييگ د +اقرأ"[1] آيت دى، او درسالت دليل ييگ د +المدثر" آيت دى، داوسيدو حگاى ييگ مكه وه، الله ﷻ (خلكو ته) استولى دى چي دشرك خگخه ييگ وويروي، او توحيد ته ييگ دعوت كؤي.

دديگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ * قُمْ فَأَنذِرْ * وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ * وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ * وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ * وَلاَ تَمْنُن تَسْتَكْثِرُ * وَلِرَبِّكَ فَاصْبِرْ" [دالمدثر سورت: 1-7 آيتونه]

ترجمه: ايگ په حگان باندي دخگادر نغشگتونكيه، پاخگيإه (او نوئيوال) وويروه، او خپل پروردكگار په لوية سره ياد كؤه، او خپلي جاميگ پاكي كؤه، او له پليتة نه أأه (او پرهيز) وكؤه، او (پر چا باندي) منت مه إده، چي (دهغه خگه په مقابل كشگي چي وركؤى دي دى) زيات بدل وغوإيگ، او دخپل پروردكگار لپاره صبر وكؤه.

(1) **د الله ﷻ ديگ قول ته اشاره ده: +اقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ"** [دالعلق سورت: 1 آيت] **ترجمه: ولوله، دخپل پروردكگار په نامه، هغه چي (تگول مخلوق ييگ) پيدا كؤي دي.**

او د +قُمْ فَأَنذِرْ" مراد دادی: چي دشرك خگخه ييگ وويروه، او توحيد ته ييگ دعوت كؤه، او د+وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ" خگخه مراد دادی: چي په توحيد سره (دخپل پروردكگار) تعظيم وكؤه، او د +وَثِيَابَكَ فَطَهِّرْ" خگخه مراد دادی: چي خپل عملونه دشرك خگخه پاك كؤه، او د +وَالرُّجْزَ فَاهْجُرْ" مراد دادی: چي دبتانو خگخه هجرت وكؤه، او دهجرت كولو خگخه مراد دبتانو پريشگودل او دهغوی خگخه او دهغوی دپيروانو (مشركينو) خگخه بيزاره كيدل دي.

پيمغبر × لس كاله په همديگ شكل سره توحيد ته خلك رابلل، او دلسو كلونو وروسته آسمان ته وخيژول شو، او پنحگه لمونحگونه پريگ فرض شول، (او دهغه خگخه وروسته ييگ) دريگ كاله په مكه كي لمونحگ وكؤ، او بيا مدينيگ ته دهجرت كولو امر ورته وشو.

او دهجرت خگخه مراد: دشرك دمحيط (حگای يا وطن) خگخه داسلام محيط ته تلل دي، او دشرك دمحيط خگخه داسلام محيط ته هجرت پر ديگ امت باندي فرض دی، او هغه به دقيامت تر ورحگي پوري باقي وي.

ددیگ خبري دلیل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمایي: +إِنَّ الَّذِينَ تَوَفَّاهُمُ الْمَلآئِكَةُ ظَالِمِي أَنْفُسِهِمْ قَالُواْ فِيمَ كُنتُمْ قَالُواْ كُنَّا مُسْتَضْعَفِينَ فِي الأَرْضِ قَالْوَاْ أَلَمْ تَكُنْ أَرْضُ اللّهِ وَاسِعَةً فَتُهَاجِرُواْ فِيهَا فَأُوْلَئِكَ مَأْوَاهُمْ جَهَنَّمُ وَسَاءتْ مَصِيرًا * إِلاَّ الْمُسْتَضْعَفِينَ مِنَ الرِّجَالِ وَالنِّسَاء وَالْوِلْدَانِ لاَ يَسْتَطِيعُونَ حِيلَةً وَلاَ يَهْتَدُونَ سَبِيلاً * فَأُوْلَئِكَ عَسَى اللّهُ أَن يَعْفُوَ عَنْهُمْ وَكَانَ اللّهُ عَفُوًّا غَفُورًا" [دالنساء سورت: 97-99 آیتونه]

ترجمه: بیشکه هغه کسان چي پر خپلو حگانونو ییگ ظلم کؤیدی، ملائکیگ چي کله ددوی روحونه اخلي، ورته وایي: تاسي په خگه حال کشگي وئ؟ دوی په حگواب کشگي وایي: مونږ دحگمکي پر مخ ضعیفان (او مظلومان) وو، ملائکي وایي: آیا دخدای حگمکه پراخه نه وه تر خگو چي تاسي پکشگي هجرت کؤی وای؟ نو ددوی حگای دوزخ دی او بد دورتلو حگای دی دوزخ. خو نا توان نارینه، شگحگي او واؤه چي نه دکومي وسیلیگ توان لري او نه کومه لاره پیدا کولای شي. نو داسي خلك هیله ده چي الله ددوی خگخه (ددوی دغه کگناهونه) وبخشگي، او الله عفوه کوونکئ (او) بخشگونکئ

ذات دی.

او دا قول چي فرمايي: +يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ أَرْضِي وَاسِعَةٌ فَإِيَّايَ فَاعْبُدُونِ" [دالعنکبوت سورت: 56 آيت]

ترجمه: ايگ زما (مسلمانانو) بندکگانو، بيشکه چي زما حگمکه پراخه (ارته) ده، نو خاص ما لره عبادت وکوٸ.

بغوي رحمت الله عليه وايي: «دا آيت دهغه مسلمانانو په هکله نازل شوی دی چي په مکه کي پاتي وو او هجرت ييگ نه وو کوی، (الله ﷻ) هغوی ته په ايمان سره خطاب وکوٸ».

او دحديثو خگخه دهجرت دليل دپيغمبر × دا قول دی چي فرمايي: «**لاَ تَنْقَطِعُ الْهِجْرَةُ حَتَّى تَنْقَطِعَ التَّوْبَةُ، وَلاَ تَنْقَطِعُ التَّوْبَةُ حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا**»[1].

ترجمه: تر خگو چي دتوبيگ (ور) نه وي بند شوی، نو دهجرت (حکم) له منحگه نه حگي، او تر خگو چي لمر له مغرب (لويديحگ) خگخه نه وي راختلی، نو دتوبيگ (ور) نه

(1) **دا حديث ابوداود په اول دکتاب الجهاد کي 3/3 په (2479) نمبر سره، او احمد په مسند کي 99/4، او نسائي په السنن الکبری کتاب السير کي (لکه خگنکگه چي په** تقريب التحفة **کي راغلي دي) په (11459) نمبر سره دمعاويه رضي الله عنه خگخه روايت کوٸيدی، او الباني په صحيح الجامع (7436) نمبر حديث کي هغه صحيح بللی دی.**

بندياي[1].

او کله چي پيغمبر × په مدينه منوره کي حگای پر حگای شو، نو داسلام دنورو احکامو امر ييگ جاري کؤ، لکه زکات، روژه، حج، اذان، جهاد، امر بالمعروف، او نهي عن المنکر، او داسي نور شرعي احکام.

او پيغمبر × په نوموؤي شکل سره لس کاله پاتي شو، او له هغه خگخه وروسته بيا وفات شو، او دين ييگ باقي پاتي شو، او دهغه دين دی، داسي دخير کار نشته چي خپل امت ييگ هغه ته نه وي رابللی، او نه داسي بد او ناوؤه کار شته چي خپل امت ييگ له هغه خگخه نه وي منع کؤی.

او کوم دخير کار چي خپل امت ييگ هغه ته را بللی دی هغه توحيد، او هر هغه خگه دي چي الله ﷻ ييگ خوشگوي، او کوم شر چي خپل امت ييگ له هغه خگخه منع کؤی او ويرولی دی، هغه شرك، او هر هغه خگه دي چي الله ﷻ ييگ نه خوشگوي، او بد ييگ کگنگي.

---

(1) دديگ حديث خگخه مراد دادی: چي دهجرت حکم او روا والی به تر قيامت پوري باقي وي.(ژباؤونکی)

الله ﷻ پیمغبر × تگولو خلکو ته استولی دی، او دهغه اطاعت یيگ پر تگولو انسانانو او پیریانو فرض کؤیدی.

دديگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا" [دالأعراف سورت: 158 آيت]

ترجمه: ووايه (ای پیغمبره): ايگ خلکو بيشکه زه ستاسي دتگلو دپاره دخدای پیغمبر یم.

او دپیغمبر × په ذريعه خدای ﷻ خپل دين تکميل او پوره کؤ، او دليل ييگ دهغه دا قول دی چي فرمايي: +الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الإِسْلاَمَ دِينًا" [دالمائده سورت: 3 آيت]

ترجمه: نن ورحگ ما ستاسي دپاره ستاسي دين پوره کؤ او پر تاسي باندي مي خپل نعمت تمام کؤ، او اسلام مي ستاسي دپاره (د) دين (په توکگه) غوؤه کؤ.

او دپیغمبر × دوفات کيدو دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +إِنَّكَ مَيِّتٌ وَإِنَّهُم مَّيِّتُونَ * ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عِندَ رَبِّكُمْ تَخْتَصِمُونَ"[د الزمر سورت: 30-31 آيتونه]

ترجمه: بیشکه ته مؤ کیدونی ییگ، او دوی (هم) مؤ کیدونکي دي. او بیا به بیشکه تاسو دقیامت په ورحگ دخپل پروردګار په حضور (دخپلو کؤونو په هکله) جکګوؤه وکؤئ.

او خلك چي کله مؤه شي، نو بیا (دقیامت په ورحگ) بیرته ژوندي کیإي، او دلیل ییگ دالله ﷻ دا قول دی چي فرمایي: +مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَى" [د طه سورت: 55 آیت]

ترجمه: تاسي مو له دیگ (خاوري) خګخه پیدا کؤئ، او په هغیگ کشګي به تاسي ننه باسو، او بیا به تاسي له هغیگ خګخه بل حګل راوباسو.

او دا قول: +وَاللَّهُ أَنبَتَكُم مِّنَ الأَرْضِ نَبَاتًا * ثُمَّ يُعِيدُكُمْ فِيهَا وَيُخْرِجُكُمْ إِخْرَاجًا" [د نوح سورت: 17-18 آیتونه]

ترجمه: او خدای تاسي (دزرغون شوي شي په توکګه) له حګمکي خګخه پیدا کؤي یئ. (او) بیا به تاسي بیرته هلته وکګرحګوي، او بیا به مو په راویستو سره راوباسي (ژوندي کؤي).

او (دقیامت په ورحگ) بیرته له ژوندي کیدو وروسته

دعملونو حساب ورسره کيإي، او دهغيگ جزا ورکول کيإي.

ددیگ خبري دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي:

+لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسَاؤُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى" [د النجم سورت: 31 آيت]

ترجمه: تر خگو هغو کسانو ته چي بدي ييگ وکؤه ددوی دکؤنو جزا ورکؤي، او هغو کسانو ته چي نيکي ييگ وکؤه شگه بدله ورکؤي.

او خگوك چي د مرکگ خگخه وروسته بيا ژوندي کيدو خگخه انکار وکؤي کافر کيإي، او دليل ييگ دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَن لَّن يُبْعَثُوا قُلْ بَلَى وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ" [د التغابن سورت: 7 آيت]

ترجمه: کافران داسي غلط فکر (سوچ) کوي چي هيخگکله به دوی (ژوندي) راپورته نه کؤي شي، ووايه: هو، قسم دی زما په پروردکگار چي بيشکه تاسي به (ژوندي) راپورته کؤي شئ، بيا به دهغه خگه نه چي کول مو، خبر کؤي شئ، او دا کار الله ﷻ ته آسان دی.

او الله ﷻ تگول پيغمبران ويروونكي او زيرى وركوونكي استولي دي، او دليل ييگ دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +رُسُلاً مُّبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلاَّ يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ" [د النساء سورت: 165 آيت]

ترجمه: داسي پيغمبران چي (هم) زيري وركونكي او (هم) ويروونكي (دي) تر خگو چي دخلكو سره دپيغمبرانو (داستولو) خگخه وروسته پر خداى باندي كوم دليل نه وي.

دتگولو خگخه ؤومبى پيغمبر نوح عليه السلام دى، او اخيرنى پيغمبر محمد × دى، چي دتگولو پيغمبرانو ختم كوونكى پيغمبر دى.

دديگ خبري دليل چي نوح عليه السلام له تگولو خگخه ؤومبى پيغمبر دى دالله ﷻ دا قول دى چي فرمايي: +إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِن بَعْدِهِ" [د النساء سورت: 163 آيت]

ترجمه: بيشكه چي مونږ تا ته وحي وكوؤه، لكه چي نوح او دهغه خگخه وروسته پيغمبرانو ته مووحي كؤيگ وه.

دنوح عليه السلام خگخه تر محمد × پوري چي الله ﷻ هر

امت ته پيمغبر استولی دی، هغوی ته ييگ ديو الله په عبادت سره امر کؤي، او دطاغوت[1] دعبادت خګخه ييگ منع کؤيدي، او دليل ييگ دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولاً أَنِ اعْبُدُواْ اللّهَ وَاجْتَنِبُواْ الطَّاغُوتَ" [د النحل سورت: 36 آيت]

ترجمه: او بيشکه چي مونږ په هر امت کشګي يو رسول (ددغه فرمان سره) وليږه چي: دخدای عبادت وکؤئ او له بتانو خګخه حګان وژغورئ.

او الله ﷻ په تګولو بندکګانو دا فرض کؤيده چي په طاغوت باندي کافر شي (او هغه ونه مني) او په يو الله ﷻ ايمان راوؤي، ابن القيم رحمت الله عليه وايي: «له طاغوت خګخه مراد هر هغه خګوك دی چي بنده ييگ دشريعت خلاف عبادت، متابعت، او اطاعت وکؤي».

او طاغوتان أير زيات دي، خو پنحګه ييگ له تګولو خګخه لوی دي: 1- ابليس ملعون، 2- هغه خګوك چي خلك ييگ عبادت وکؤي او هغه پديگ راضي وي، 3- هغه خګوك

---

(1) **طاغوت هر هغه معبود ته ويل کيإي چي د الله ﷻ خګخه پرته ييگ عبادت وشي، لکه شيطان، بت، مؤی او داسي نور.(ژباؤونکي)**

چي خلك خپل عبادت ته رابولي، 4- هغه خګوك چي د غيبو دعلم دعوا وكؤي، 5- او هغه خګوك چي دالله ﷻ ددين خګخه پرته په نورو قوانينو حكم او فيصله وكؤي.

ددي خبرو دليل دالله ﷻ دا قول دی چي فرمايي: +لاَ إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَد تَّبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِن بِاللّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىَ لاَ انفِصَامَ لَهَا وَاللّهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ" [د البقره سورت: 256 آيت]

ترجمه: ددين په (منلو) كشګي زور نشته، بيشكه چي سمه لار له كګمراهة خګخه خګركګنده شويګ ده، نو هر هغه خګوك چي له طاغوت (باطله معبودانو) خګخه مخ اؤوي او په خدای ايمان راوؤي نو بيشكه چي كلكه كؤئ ييګ تګينكګه نيوليګ ده چي هيخګكله هغه لره شكيدل نشته او خدای شګه اوريدونكی (او) شګه پوهيدونكی دی.

او همدا د«لا اله الا الله» معنا ده.

او په حديث كي راغلي دي: «رَأْسُ الأَمْرِ الإِسْلاَمُ وَعَمُودُهُ الصَّلاَةُ وَذِرْوَةُ سَنَامِهِ الْجِهَادُ»[1].

---

(1) **دا حديث ترمذي** 12/5 **په كتاب الإيمان كي په (2616) نمبر سره، او ابن ماجه** 1314/2 **په كتاب الفتن كي په (3973) نمبر سره، او احمد په مسند كي** 231/5، 237 **دمعاذ بن جبل ﷺ خګخه روايت كؤيدی، او ترمذي ويلي دي: دا حديث**
=

ترجمه: ددین بنیاد اسلام[1] دی، او ستنه ییګ لمونځګ دی، او اوچته (جګګه) خګوکه ییګ جهاد دی.

والله أعلم.. وصلى الله على محمد وآله وصحبه وسلم.

دموضوعاتو فهرست

موضوع	صفحه

—=

حسن او صحیح دی.

(1) داسلام خګخه مراد دالله په وحدانیت، او دمحمد × په پیغمبري شاهدي (ګواهي) ویل دي، یعني: (اشهد ان لا اله الا الله، واشهد ان محمداً رسول الله) ویل دي.(ژباؤونکی)